

V. Com conclusió de la part IV, hem quedat en un dilema referent als parònims pirinencs i nòrdics de l'arrel en examen. ¿Vénen també de IB- amb -B- com els valencians *IBI* / *TIBI* i el grup de l'Ebre (*Prat d'Ip*, *Tivissa* etc.)? Així semblen indicar-ho els del subgrup *Ibirque* / *Ibieca* / *Ibort*: amb llur -b- i llur versemblant enllaç lingüístic i geogràfic amb la família basco-ibèrica de *Ibarra*, *Ibaika*, *Ivars*, *Ivorra*, *Ibón* etc. i el nav. *Ibiriku*. Però, per altra banda, hi ha -p- en tota la caterva del alt-arag. *Ipe* / *Ipiés* / *Ipas*, -asa. Donada la fonètica del dialecte alt-aragonès, aquesta -p- pot ser la conservació insonoritzada d'una -p- etimològica.

Llavors ja no hi ha homonímia completa amb el radical IB- de *Ibi* / *Tibi*, que havia tingut -B-, de sempre, com el basc *ibi* i derivats. A desgrat de la indiscutible identitat semàntica 'lloc d'aigües, ribereta'. No seria vera antinòmia, sinó una parella parònima dins l'arxi-arrel higrònima i- / IB- / IP- 'lloc d'aigües'.

Possiblement, encara, altres alternatives? Són dades incertes de la rodalia de *Ibi* / *Tibi*: *Iri*, *Ili*? Huici en la seva bona col·le. documental, va llegir *Yri*, nom d'una vileta en un doc. de 1246: «locum et villam que dicitur *Yri*, qui nuncupatur *Turris de Maçanes*». Ara bé, el poble actual *Torre de les Maçanes* prou és d'aqueixa rodalia, però no coincideix amb *Tibi* ni amb *Ibi*, sinó 10 o 12 k. a l'E. d'Ibi, i separat per un branc de la serra de la Carrasqueta, en direcció a Callosa.

No havent-hi més docs. d'aquest *Iri* es pot interpretar de dues maneres: es indecís entre això i que es tracti d'un error de lectura *r* per *v*. Tanmateix, ja hem vist que tant la doc. antiga com la pron. pop. porten *Ibi* amb bilabial, quasi unànime, en una zona on -v- i -b- s'han distingit sempre; i també caldria que la localització a *Torre de les Maçanes* fos només aproximada, i ben grosserament. Segons Cavanilles (II 2, p. 186n), la Torre de les Maçanes havia estat sempre un agre. llunyà del mun. de Xixona, i no se'n va segregar fins a 1784. Versemblant, doncs, que el nom actual fos una espècie de pseudònim popular que ja corria en el S.XIII, i el recollís el doc. d'Huici.

En fi hi ha encara un altre lloc homòleg, a Callosa: «Racó de *Ib*» (XXIV 187.13). Callosa és encara més apartat de Ibi, (i de T. Maçanes), uns 45 k. més a l'Est. Però fóra encara concebible una espècie d'alternança entre tots tres *I-b-i* / *I-r-i* / *I-l-i*, i llavors vindrien aquí com a 4rt. terme els noms en *Ip-* del Pirineu, que hem detallat a la part IV.

En fi acabarem notant que hi ha alguns altres NLL amb -b- en terres valencianes, recollits en les meves enqs., però amplificats amb inequívoca sufixació pre-romana: un *Ibanco* te. Catarroja (XXXI, 2, 18), *La Ibòla* te. Aín (XXIX, 167, 14); i (atenció a les aigües!) la Font i el Mas del Cóm de *Ibòl* en el te. de Vilafranca del Maestrat, on deu ser-hi ja ben fixat i soldat car

«és a *Kondiból*», digué un altre informant.

¹ Junt amb Castalla i Onil, llinatge suposo murcià, car el 1345 aquest títol el tenia D. Nicolàs de Jumilla, que féu llavors testament (A. Salvà, *Callosa* I, 54).—

² Descartem p. ex. les de Whatmough sobre *Tarascó* i sobre *Tals* / *Mals*, *Ill* / *Till*. Descartem el que s'havia dit de *Tamúrcia*, en realitat *T(r)a-múrcens*, inconnex amb això; i per a especulacions vagues i incertes sobre *Tipanys* i *Tèbar* veg. arts. de l'*Onom.* A l'art. *Baià* vol. II, 309, ja hem eliminat això en relació amb *Tabaià*.—³ És a la conca de recepció del Barranc de *La Dòvia* (Iglésias-Santas., *Guies* II, p. 156); i V. el mapa hidrogràfic de la p. 10.—⁴ Consigno, tot i que no hi crec l'escrúpul, que ací es pogués tractar d'un NP, qui sap si germ. Un Guillem *Ypo*, escrivà en un doc. segarrenc de 1148, on prenen part persones de Concabella, Tarroja i l'Espanyola (Albon *Cart. du Temple*, p. 314). Dubtem si és post-toponímic del topònim ribagorçà, o bé un NP *Ipo* germànic sgn. i saxònic (S. X, Först, col. 967).—⁵ En l'índex del nostre *Liber* se li dóna a aquest NL la forma *Ippasa*. I hi ha aquí l'alternança -as / -asa, observada en variants antigues de noms alt-aragonesos homòlegs, com: *Biescas* / *Bièscasa* a la vall de Tena.

IDRELLA

Font d'Idrella, partida antiga del terme de Verdú (Urgell), documentada l'any 1198 en el *Cartulari* de Poblet (p. 97).

HOMÒNIMS. *Idrella*, NL antic del terme de Gallicant (Priorat). Potser és l'actual *Riu de les Moreres* o *Barranc d'Arbolí* (any 1200; *Cart. Poblet*, 98).

ETIM. Podrien venir d'un ll. vulgar. *ITERALIA (adj. n. pl.), 'del camí', amb é arabitzant? J.F.C. Difícilment: del ll. *iter*, *itineris*, l'adj. és *itinerarius*; *iterare* és verb ('repetir') i Verdú ja és massa al Nord per a arabització. Més aviat potser derivats d'*hedra* variant dialectal d'*heura*. (V. aquest article amb els derivats *Adrets*, *Hedererets* i altres allí citats; tots dos denominats a base de plantes, potser moreres cobertes d'*heura*. Cf., però, altra versemblant explicació a l'art. *Ítria*, infra.) J.C.

Ierla, V. ap. a *Illa Jerri*, V. *Er*

50 IESSA

Camí de la Iéssa, partida del terme de Lliria (xxx, 79.18). Sembla la forma mossàrab corresponent a *Gessa* (V. aquest article) llatí GYPSA, 'guixos, guixera', *Joliéssa*, altra partida de Lliria, de l'altre costat d'aquella (xxx, 82.24) deu ser la forma contracta de «*jos* la